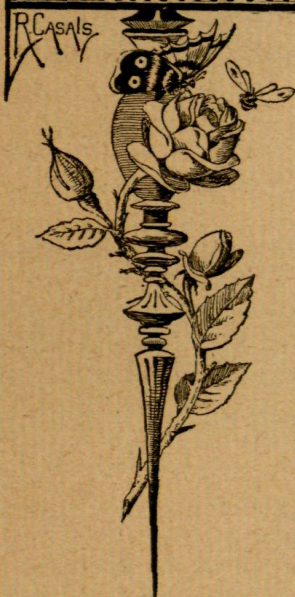

REUS ARTISTICH

IL·LUSTRACIÓ MENSUAL

ANY I REUS, OCTUBRE DE 1890 NÚM. 7

SUSCRIPCIÓ	SUSCRIPCIÓ
Preu pera Espanya. 3 ptas. 1' any.	Preu pera l' Estranger. 6 ptas. 1' any.
ADMINISTRACIÓ	DIRECCIÓ
Carrer de Amargura - 45 - Reus.	Arrabal alt de Jesús núm. 3 - Reus.

BALDOMERO GALOFRE

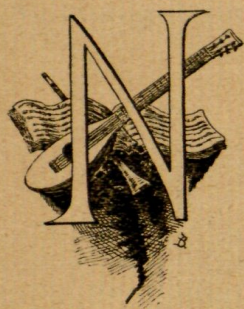
NASQUÉ EN LA CIUTAT DE REUS Á 24 OCTUBRE DE 1845

• SUMARI

TEXT.—*Historia del mes*, per A. Pascual y Cugat.—*Nostres grabats*.—*Baldomero Galofre*, per A. Ferrer.—*La plegadora*, (poesia), per Francisco Gras y Elias.—SECCIÓ MUSICAL. *Lo piano y lo seu estudi*, per Estanislao Mateu.—*¿Per qué la riqueza?* (poesia), per S. Fàbregas Casanovas.—*Esquitj de novela*, per P. Roig Boqué.—BIBLIOGRAFIA. *Catalanische Trouvadoure der gegenwart von Johannes Fastenrath*, per P.—*Apuntes locals*.

GRABATS.—*Retrato de Baldomero Galofre*, tret de una fotografia directa.—*Un cos de cavalls*, (cuadro), de B. Galofre.—*Envers lo mercat*, (dibuix á la ploma), del mateix.—*Una casa de Riudecols*, (dibuix á la ploma), del mateix.—*La fira de bestia*, (cuadro al oli), del mateix.—*Un cap de estudi*, (dibuix al carbó), del mateix.—*Retorn de la fira*, (cuadro al oli), del mateix.—*Entre bastidors*, (dibuix á la ploma), del mateix.

HISTORIA DEL MES

NOSTRE terme no es mol poétich; pochs artistes podrian inflamar la seva fantasia devant d'aquestos terrenos ben cultivats, plantats á tiras, que l'home s'afanya en conreuhar pera fer productius. Pero en cambi, ¡quina abundó de fruyts y quina riqueza de cullitas! la rossa vellana cau poch á poquet del arbre; los olivers se doblegan al pes de l'arbequina oliva, petita, pero sabrosa com cap altre; la vinya estenent sas brocadas—que 's lligan y retorsan com las teranyinas—cobreix d'un tapís de pámpols tota la terra, y dels serments penjan coronas de rahims.

¡Quín goig que fan! ¡quina bellesa! ¡ja 'ls daura 'l sol, ja 'ls torra y ensucra, y 'l such se torna vermell! Los grans s'inflan, los gatolls s'apinyan, tot lo rahim sembla avellutat: rahims negres com l'ébano; rahims carmesins com lo gra de la magrana; rahims rossos com un fil d'or; rahims de color de cera; tots inflamats de la borratxera que guardan en lo most; de la alegría del sol que 'ls besa; de las últimas vibracions d'aquesta atmósfera d'or, que sembla caure com á pols fina sobre 'l rich fruyt.

Ben prompte comensará lo vermar y tota la poesia se convertirá en realitat pera lo pobre pagés, qu'espera ab delit aquesta cullita, pera posar algún remey á la miseria que 'l domina.

* *

Pero no son pas las tendencias económicas que avuy dominan las que facilitarán la sortida dels fruyts de la nostra terra.

Fransa 's prepara á imposar forts drets d'entrada als nostres productos agrícols y la situació

dels mercats de la América, avans espanyola, no convidan á la exportació.

També los Estats-Units, com preveyam en una *Crónica* anterior, segueixen posant en práctica las doctrinas de la seva política absorbent y exclusivista.

Baix la inspiració de Mr. Blaine y sos amichs los republicans, lo President Harrisson ha sancionat lo *bill* Mac-Kinley, que portará una ferida terrible al comers europeu.

«Tot lo que perjudica á Europa 'ns aprofita á nosaltres:—los europeus gisclan, donchs tenim rahó» ha dit Mac-Kinley á sos electors. Lo *tariff-Bill* carrega ab un 30 ó 40 per cent los drets d'entrada per los vins, y si bé la nostra exportació á aquell pahís es poca, no deixarà d'influir en la mateixa d'una manera fatal. Espanya exporta als Estats-Units de 17 á 20 milions de pessetas y n'importa de 92 á 95 milions. Pero se 'n podém ressentir de rebot, perque Cuba es la que mes sofrirá en sos mercats de de tabaco y 'l comers de la Península ab las Antillas ne sentirá forsosament las consecuencias.

No podém extendre 'ns mes en aquestos assumptos per la índole de la nostra publicació, pero havém degut parlarne, perque moltes vegadas tenen tal influencia los problemas de la producció sobre totas las manifestacions morals d'un poble, que 's fa necessari atraure la atenció sobre ditas cuestions.

* *

Si la crema de Salónica per uns fanátichs fa llensar un crit d'indignació y revolta, l'incendi de la Alhambra conmov á tots los cors espanyols, qu'estiman las manifestacions de l'art.

La Alhambra es una joya que senyala lo grau intens de la civilisació árabe en la Península; guarda en sos murs tota la concepció poética d'aquella rassa, que ha llegat part dels seus sentiments y de sas costums al nostre poble y no 's podrán esborrar may los vuit sigles de la seva historia en aquesta Espanya que adoravan.

Lo foch, afortunadament, no 's propagá al cuarto ó pati dels Lleons, una de las mes felissas y preciosas concepcions d'aquell palau encantat. Destruí part del vestíbul y de la sala de la Barca; los manífichs sostres s'enderrocaren y als esforços dels granadíns, que corregueren á la *montanya d'or* pera apagar l'incendi, se degué que aquest no 's propagués.

Tan com l'ha malmesa lo foch, pot ser mes mal fan encara á la Alhambra los que la visitan, cuan, portats per sa admiració, y ab l'afany de guardarne algún recort, destruheixen aquells afiligranats treballs ó compran á alguns gens de

licats anticuaris, preciositats arrencadas de las mateixas parets y fustas.

¡Cuántas riquezas artísticas desapareixen d'Espanya pera passar á mans dels estrangers, aprofitantse de l'indiferentisme patriòtich dels uns, de la ignorancia de molts y de la deixadesa dels governs!

* *

Mentres per tota Europa maniobran exércits numerosos, sens dupte pera tranquilisar al mon ab la *pau armada*, Suïssa se'n ha distret pera tindre que sofocar una revolució.

¡Pero una revolució en un got d'aigua! En lo Cantó de Tessino, suís en las costums pero italià en lo llenguatge y 'l temperament, *vuit* insurrectes s'apoderaren del Arsenal, ¡l' antich *Castello grande*! Ab tres tiros y una víctima se mudá lo govern; y en Lugano los insurrectes tocaren á foch, feren creure que 's cremava un restaurant, y mentres tot lo govern corria al lloch de la pretenguda desgracia, los revolucionaris s'apoderaren del poder.

¡Tan de bó que si per cas nos toca passarne alguna als espanyols—pera no perdre la costum—ne puguém sortir tan barato!

* *

Pero la llástima es que ni cuan havém fet revolucions havém pogut comptar ab duquesas com la d' Uzés, que llenxa tres millons per la causa que defensa. No hi ha res que precipiti mes la caiguda d'un ídol popular y mes si es militar, que la cobardía de no exposar la vida en una carta; lo general Boulanger pot ser valent, pero no ha aprofitat las ocasions pera donarne probas, y 'l ridícul ha enfangat la posta del boulangisme, ab las declaracions de Merméix. Ha semblat la caiguda l'endemá d'una festa: la pluja y l'aire destrueixen los adornos que fan cap á la cloaca; pero d'aquesta ruina s'ha axecat la noble figura d'una senyora, donant exemple als prínceps y al general d'un desprendiment digne de millor éxit.

* *

Lo dia 26 morí don Francisco de P. Rius y Taulet, primer marqués de Olérdola, casi de repent. La perda d'aquest ilustre patrici ha sigut sentida per tot Catalunya y creyem fermament que la posteritat confirmará la alta reputació que sapigué conquistarse entre sos contemporanis.

Lo período mes culminant de la seva fama ha sigut lo últim del seu pas per la Alcaldía de Barcelona: en ell, despreciant las críticas sistemáticas y poch delicadas de sos adversaris, se consagrà en cos y ánima á la realisació de la Exposició Universal, página brillant de la vida moderna de Catalunya, esforços gegantesch d'un poble

atribulat per continuadas pérduas y contratemps, que baix la iniciativa del seu Alcalde benemérit logrará atraure la atenció de totas las nacions y demostrá lo que valia y lo que podia la seva producció.

* *

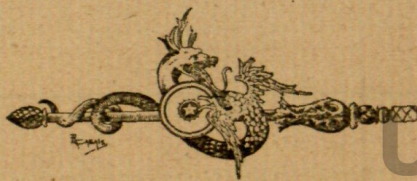
De aquell certámen, Barcelona exí mes potent y mes vigorosa; se convertí en l'únich y gran mercat de tota Espanya y cobraren nou impuls las exportacions de sos teixits y manufacturas á las repúblicas Sut Americanas. Del estudi que tots los industrials pogueren fer dels productes y maquinaria de las demés nacions, realisaren nous progressos en la producció y 's dedicaren á l'ensaig de novas fabricacions. Lo riu d'or que hi atragueren tans espectacles grandiosos ha favoregut á la riqueza de la gran capital de la industria espanyola, y l'embelliment de varis sitis n'ha fet una població deliciosa, que captiva als estrangers y convida á aposentarshi á la gent forastera de posició.

Lo nom de don Francisco de P. Rius y Taulet está estretament lligat á tot cuan ha contribuít al engrandiment de la Capital y en totas las milloras y reformas s'hi descobreixen la seva iniciativa y constancia. Los preciosos jardins del Parch, los mercats, las milloras en los carrers, com la de la porta del Angel y la prolongació de la Gran Via; la Rambla de Catalunya, realisada en pochs mesos, com un somni; lo cementiri nou: lo característich passeig de Colon, una de las concepcions mes censuradas avans y mes enlayradas avuy; lo monument á Colon; las estatuas de catalans ilustres en lo saló de San Joan; las bibliotecas populars y las reformas en la Casa municipal, tot es testimoni de la activitat, de la iniciativa y de la perseverancia d'aquest home, dedicat tota sa vida al bé y prosperitat de sa estimada Barcelona y de la patria catalana, á la que professava intens carinyo y amor.

La murmuració y la enveja li causaren mes d'una ferida y tal volta precipitaren la seva fi; pero may s'atreví ningú á atacarlo en la seva honra, perquè la seva honradés may fou posada en dupte ni per sos mateixos adversaris.

Descansi en pau tan ilustre patrici y serveixi d'exemple als seus successors en lo difícil càrrech d'Alcalde de Barcelona.

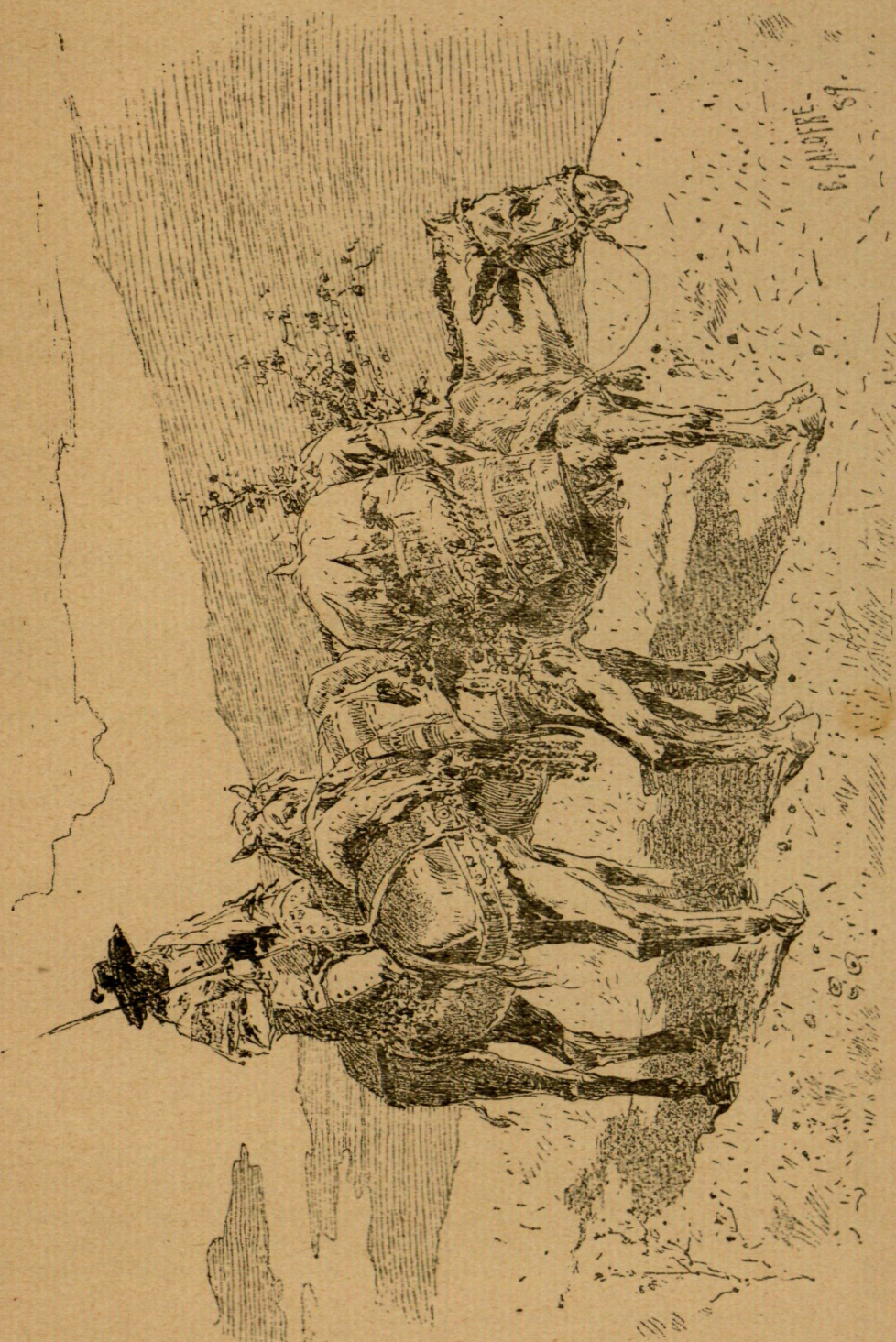
A. PASCUAL Y CUGAT.

UN COS DE CAVALLS, CUADRO DE B. GALOFRE

Costums d' Andalusia.

ENVERS LO MERCAT, DIBUIX À LA PLOMA PER B. GALOFFE.

NOSTRES GRABATS

Tots los que avuy publiquéem son deguts al ilustre artista, lo nostre paísá D. Baldomero Galofre, cual retrato, fidelment reproduit d'una bonica fotografia, es-tampém en la primera plana.

¿Qué dir de las sevas obras després de haverse'n ocupat las ben talladas plomas de nostres eminents crí-tichs, en Joseph Ixart y J. Sardá y 'ls tan elegants es-critors, Narcís Oller y Frederich Rahola?

Van escassos los homes com Galofre que fan de l'art un estudi continuat y prodigan los seus dibuixos impresos del sagell propi; que buscan, que treballan, que fugen per pahissos plens de poesia, pera traduir-la y fer disfrutar al demés; que son sempre infatigables en la lluita y no 's cansan ni desesperan, perquè deman-l'exit á la perfecció y al treball. Per aixó no es es-trany que d'ell se 'n hajan ocupat bon nombre d'es-critors y hajan reproduit las sevas obras tota classe de publicacions artísticas, nacionals y estrangeras.

En la fesomia del pintor dos senyals se dibuixan ne-tament; en soh fron gran, obert, de entradas pronun-ciadas s'hi llegeix lo pensament rápit, pero somniador: en lo conjunt de sa testa, una energia tossuda, una vo-luntat de ferro: en lo mirar, penetració, fixesa y atenció concentrada. Las percepcions deuen passar per las ninas encenentse del foch de sa mirada y arribant á las regions de la fantasia iluminadas per lo resplandor de la idea propia, del estil carecterístich, que fa la indivi-dualitat del artista: lo flam, la vida, la febra de las se-vas esquisas deliciosas esperan després tan sols la exe-cució de aquella ma fina y lleuguera, que ab una ratlla delicada y prima ó ab una taca de color, deix endavi-nar tot lo pensament que las crea.

Galofre té la preocupació de la veritat, vol reproduir lo que veu; la seva obstinació es de fer veritat: accepta-ria orgullós la nota de realista y no ho es. No ho es, nó y té la fé en traduhir del natural, pero al passar las obras per la seva imaginació prenen totas una elegán-cia característica, un moviment estudiat inconcien-ment. La seva obra creix sens mida; recull d'assí d'allá croquis y apuntes: busca impresions distints: es-tudia pahissos variats; se serveix de tots los procedi-ments y en tots élls, qui haigi vist alguna de las sevas obras, hi coneixará, desseguida la seva firma. Es que Galofre idealisa: éll tal volta no s'en dona compte, pe-ro lo cert es que tots los seus tipos tenen alguna cosa d'ideal, representan un conjunt, porque l'artista s'ha enamorat del aire, del moviment y de la «silueta»: son seus per la gracia, per la trassa y per lo carácter.

Es lo pintor de las «zambres»; de las escenas plenas de moviment; de las firas y mercats; de las caravanas de jitanos, que las daura del sol andalús é ilumina ab tacas de color vivas y oposadas ó bé hi fa moure pel vent las capas y 'ls sarrells; fa trotar los nobles cavalls, en-rampats de muscles, gornits de sellas ab passamaneria de mil colors vius, brodadas d'or y plata. L'hi agrada lo va-y-vé del gentiu, la pols fina que vibra en los dias calurosos y 'l tipo popular de las regions espanyolas, vestits dels diumenjes y carregats de penjerollas. Lo moviment, lo pintoresch, lo capritxós raija á doll del volcá de la imaginació del artista y forma aquestos con-junts deliciosos, com «la fira de bestiá», plena de sabor local, d'alegria comunicativa, de llum ardorosa y de gracia andalusa.

En «un cos de cavalls» las bestias van escapadas, las xurriacas petan, los homens ensordeixen l'espai ab la seva cridoria de triomph, mentres un cavall se des-

boca y 'l jenet roda per terra. Un raig de sol, robat al cel ardent, torra la terra d'ahont s'axeca la pols, que ofega als cavalls: moviment, llum, conjunt armónich y personalitat propia.

«Lo retorn de la fira», cuadro al oli, que posseheix D. Domingo Soberano, indica la mágica d'aquest art deliciós ab lo cual escampa l'or fos demunt dels pa-dassos dels pobres. La paleta de Galofre juga ab los colors del prisma y 'ns dona aquestas maravillas bri-llants.

¿Y aquest tipo del nort, ab la recua carregada, espe-rant tal volta al company, ab lo cuartet d'aiguarent á la má? Veunos aquí ben lluny d'Andalusia y no obs-tant lo carácter de la gent queda senyalat ab quatre ratllas y sombras.

¿Y qui no ha admirat aquella preciosa marina, rega-lada á nostre Excm. Ajuntament, d'un cel puríssim y d'un pahissatge magre y desert com algunas de nos-tras costas plenas de rocams? Galofre pinta las «ma-rinas» d'una manera acabada y encisadora; com nó, si ha vist y «ha sentit» las platjas mes ricas de llum y de bellesa, las voras del Mediterrá, de Nápoli fins á Gi-braltar?

Pero en lo que Galofre está inimitable es en lo di-buix, en aquestos croquis de res, «enlevés á l'emporte pièce», com diuhen los francesos, deixant endavinar moltas cosas en quatre ratllas. Un dibuix no té preu per los inteligents, perquè en éll l'artista se mostra nú, ab tot l'ardor de la improvisació, ab totas las di-ficultats de la rapidés ab que deu reproduir la seva im-pressió, ab tots sos defectes de factura, cosas desdi-buixadas unas, exageradas altres, pero deixant ende-vinar la nota típica, la nota veritat, que farà del dibuix lo millor material pera compondre un cuadro: Galo-fre produeix ab lo carbó, per exemple, las bellesas d'una posta de sol, deixant preveure tots los matissos que pren lo rojench cel ennuvolat. Galofre dibuixa una testa, en que s'hi veuhen tots los muscles, tota la ex-pressió y tota la fesomia intelectual del model. Y es d'estranyar mes en ell aquesta facilitat portentosa de servir-se de tots los procediments, cuan lo que dona mes vida als seus cuadros es lo color, lo color rich de tons y de tintas vivas.

¡Tan de bó que 'ls elements de la nostra publicació ens permetessin multiplicar las obras del mestre, per-que ab lo que havém dit, molt temém que no haventne donat mes que una lleugera idea, hagem quedat curs en senyalar lo seu valor artístich!

BALDOMERO GALOFRE

Esbelt, airós, viu, ágil y actiu: ben vestit, sem-pre ab una flor al trau; elegant, ab certa delicade-sa, que deix endevinar al artista: tales Galofre.

Miris bé lo seu retrato: la barba tallada en punta, lo bigoti á contra-pel, lo perfil del nas fí, los ulls brillants y 'l cabell rissat y se-dós: una cara espressiva, de musculatura mó-vil, dihent ab ella tot cuan sent lo cor. Los ulls bellugueteijan cuan s'animan, y ls llavis se mostran richs de color cuan se mouhen. Cuan aquella cabellera vibra, s'entreveu un tempera-ment atrevit, plé de sava, fácil á la impressió y á la improvisació: temperament assedegat de

color, de moviment y de llum; sanch jove, que 'l sol calenta, y fuma, y bull; cap ardent, que s' exalta y s' anima.

Si li parlen d' art, sa mirada se concentra, la ma fa *esses* ràpidas, com si fossin lo perfil que li sujereix lo pensament, y si tenen l' habit de jutjar als homes per lo primer cop de vista, regoneixerán desseguida lo caràcter y la manera d' executar de Galofre: Es un artista.

Va naixer á Reus. Lo *Joanet de Prades*, cuan bufa, tiba los nervis de certas naturalesas, y 'ls fa vibrar com una arpa grega; y artistas, sabis ó heroes, tots los que á casa sobressurten, tenen quèlcom d' aquest temperament exaltat y es en élls la vivesa la nota dominant, la cual sens dupte esmola y afina aquest vent dels ports navals, al traspasar la Mola.

A tal exaltació y apassionament deu probablement Galofre son nom patronímich, puig son pare, ferm progressista, volgué perpetuar en la seva sanch lo del valent capdill lliberal. ¿No sembla que l' entusiasme s' haja trasmes del pare al fill, com á fesomia propia? Son pare era de familia acomodada, pero exaltat y travell; cuan jove formá part del batalló dels miquelets de Ballera y era tan conegut aquí per sas ideas exaltadas, com ho es avuy arreu son fill per son talent privilegiat.

¡Coincidencia particular! Lo pare de Galofre y 'l pare de Fortuny eran íntims amichs y concurrents assíduos al Café del Carrer Major; simpatizavan ab ideas políticas y s' acordavan en sos temperaments semblants. Sos fills han seguit per igual camí; en la manera de fer de Galofre hi ha centellas de la rica paleta del malaguanyat mestre; un y altre han tingut vida activa y accidentada; un y altre han tingut gèni é individualitat propia. Solsament que Fortuny alsá son vol d' àguila fins al cel y caygué ferit de mort, mentres Galofre veurá completa la seva obra y realisats los seus somnis daurats.

Nasqué lo 24 d' Octubre de 1845, en un pis del carrer del Hospital, y mes tart habitá la mateixa casa del pintor senyor Soberano. Aquest senyor fou qui imbuí á sos pares que no distraguessin las instintivas disposicions, que Galofre mostrava pera l' art del dibuix.

Haventse 'n anat la seva familia á la Torredembarra, Galofre copiá unas estampas d' un oncle seu,—pintor que havia estudiat en Italia á Rafael, Averbeck, Ticiano y altres grans mestres—y la acabada perfecció del treball del noyet, decidí als seus pares á passar á Barcelona pera ferli seguir la carrera, pera la cual mostrava tan felissas disposicions. Fou allí, tres anys de passo, lo seu mestre don Ramon Martí y Alsina,

y cursá un any en la Academia de Bellas-Arts.

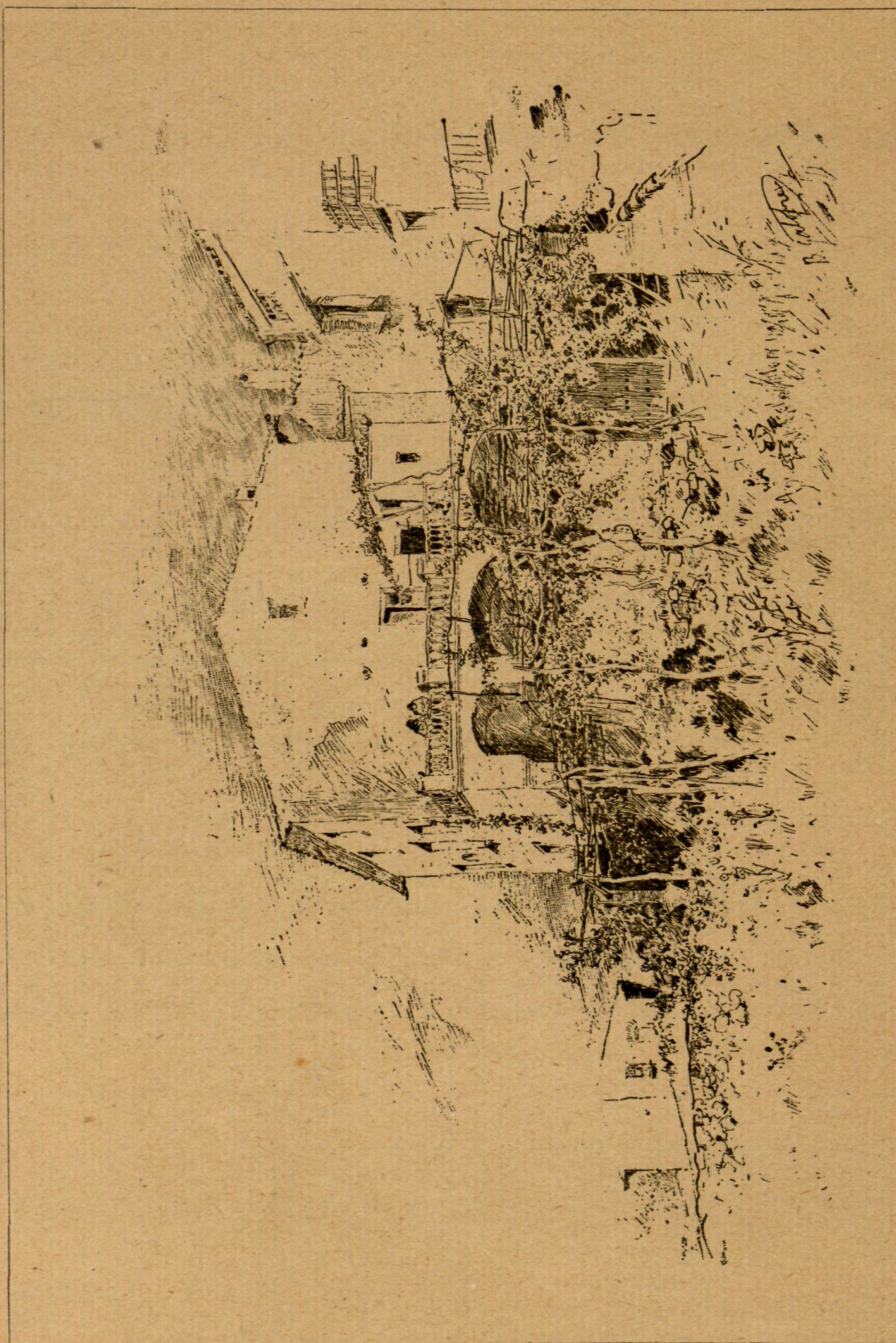
Durant aquest período de la seva vida solía vindre á Reus, ahont en complerta llibertat corria per los camps dibuixant y pintant sempre. Un rasgo indica lo seu caràcter apassionat per tot lo típic y original: li semblava á éll, que un artista no era un home com un altre, qu' era un ser superior, que 's devía distingir en la seva persona, en la seva pintoresca manera de vestir y de presentarse. Y Galofre anava ab la barretina y un tapa-bocas—al estil de manta—per los rierals y arbredas, la motxilla á la espatlla, ardenta la fantasía, somniant colors y llum.

Al parlar de Galofre convé sempre tindre present aquest afany de singularisarse; afany que 's fill del seu temperament, que no es vanitat, nó, sino passió per lo ideal, grandesa de concepció, identificació de la seva naturalesa ab la seva manera poética de veure, de sentir y de dibuixar.

La independencia del seu caràcter lo feu estudiar sol, sens cap guia fins á l' any 1870, que arribá á Madrit rich de dibuixos y pobre de caudals. Martín Rico lo feu entrar en la *Ilustración Española y Americana* de dibuixant, y ab aquesta base pogué ja dedicarse al estudi dels grans mestres del art en lo mes rich museo del mon, y dibuixar, segons las sevas aficions, del natural, recorrent aquellas provincias del centre, qu' encara guardan la marca de passadas centurias en los trajos y en la rassa dels pobles rurals.

En la artística é imperial Toledo se trobá ab Fortuny y ben prompte lligaren los dos una amistat, que 's consolidá mes tart á Roma. En León, en altre viatge, conegué á don Pere de Madrazo, encarregat de la restauració d' aquella brodada catedral y l' animá á pendre part en lo concurs que devía tindre lloch pera provehir una pensió en la Academia de Bellas-Arts de Roma. De 13 á 14 pretendents qu' eran quedaren eliminats tots menos son amich Moreno y éll; lo jurat estava indecís y decidí recorrer á la sort y aquesta fou contraria á Galofre, pero ab tals dots lo considerá 'l jurat, que reclamá al govern una altre pensió per éll, la cual li fou concedida.

Arribá Galofre á Italia, l' any 1873, y aquell pais privilegiat del art, cual rica naturalesa tan s' adapta als gustos del artista l' atregué y 'l captivá; li doná una borraxa de llum, d' impressions deliciosas, d' emocions irresistibles; febrós, plé de sava y ardent á la tasca no deixava parar may ara 'l llapis, ara 'l pinsell; tan aviat era 'l carbó que li semblava millon

UNA CASA DE RIUDECOLS, DIBUIX A LA PLOMA PER B. GALOFRE

LA FIRA DE BESTIÀ, CUADRO DE B. GALOFRE

par las sevas produccions, com l' acquarela, l' oli com l' aiguada, lo pastel com la *guache*: aquí 'l sorprenia una posta de sol deliciosa; allá l' encantava un frondós paissatge: tan prompte lo ensimismava lo soroll del mar en las costas, com l' atreyan las enrunas del temps antich de la Ciutat Eterna. Indómit, com sempre, s' avenia malament á la subjecció estreta y amanerada de la Academia, y aucell, que adorava lo cel, la vegetació y l' aire, no podía avindre 's á estar engabiat.

Després d' haver complert ab sa Patria, enviant los treballs de reglament del primer any, lo conflicte entre la tradició y la inovació, entre 'l método y la independencia sobrevingué y Galofre quedá emancipat de la Academia. Gupil, Reutlinger, Barón y altres acaparadors de gust li prenian cuan produía; sos amichs, tots los artistas de la Academia, protestaren de la conducta d' aquell Director y unas y altres satisfaccions compensaren ab escreix la injusticia de que fou víctima.

Permanesqué en Italia fins á l' any 1884 y de retorn á sa Patria, algún temps després, l' any 1886, exposá en casa Parés una colecció d' obras, que promogueren l' entusiasme del públich y las mes favorables críticas per part de regoneguts escriptors é inteligents en obras d' art.

La seva biografia, de las horas ensá, ha sigut publicada en totas las Ilustracions; lo seu retrato s' ha fet popular, y fins la caricatura, que sols alcansan las celebritats, l' hi ha tributat elogis.

Galofre té ara 45 anys; está en la época de major plenitud de talent y d' activitat; en la edat de major expansió y finesa del seu estil y en aquella temporada de la vida, en fi, que la robustés física y moral alcansan lo mes alt grau de desarrollo.

Treballa en un projecte que sols una naturalesa privilegiada com la seva podia empendre ab esperansas d' éxit complert. Treballa en recullir tot lo que queda d' aquellas Espanyas regionals, tan distintas entre sí, tan oposadas en naturalesas y rassas, en climas y en produccions: busca lo que queda de característich en las costums, avans que ho demolisi la freda y anti-estética reglamentació central y las modas modernas, que las vias de comunicació estenen ab prodigiosa velocitat.

Vol donar á aquest conjunt vida propia, vida artística, passada per lo alambich de la seva imaginació, y fer coneixer aquesta Espanya veritat á las demés Nacions, exposant la seva obra en las grans Capitals y publicarla després d' acabada, com llegat fet á la posteritat d' una vida plena d' activitat y sacrificada tota al treball.

Galofre es un bon patrici y ha volgut que Reus possehís algunas de las sevas obras: ab desprendiment, que l' honra, feu present al Excm. Ajuntament de diferents cuadros, bellíssims y majistralment pintats. La Ilma. Corporació, acordá expressarli lo seu agraïment fentli entrega d' un preciós cofret, que guarda un artístich pergami, en que s' espresan los sentiments del poble de Reus per lo seu avuy ja ilustre fill.

La Societat «El Círculo» li ha encarregat un cuadro de grans dimensions, en lo cual l' artista ha promés lluirse, donant mes del que reb, per amor á son estimat poble.

Lo REUS ARTÍSTICH li dedica avuy aquest número, com á prova d' ardent afecte y com á mostra de lo mol que 'l recordan sos compatricis, que esperansan en éll una gloria més, per la Ciutat que 'l vegé naixer.

A. FERRER.

LA PLEGADORA

I

Mare deixeu-mhi anar
á Alforja á plegá avellanas,
que Alforja n' es mon amor,
que Alforja n' es ma esperansa;
No 'm trenquey lo gust, mareta,
que l' anyorament me mata,
que ahont hi ha l' amor, hi ha la vida,
que ahont hi ha l' amor, tot son gracias.
Jo l' estimo y ell m' estima
com dos flors que son germanas,
com las estrellas del cel
y 'ls muixons dintre l' aubaga.
Que ell, per mi, pert lo sossego
y 's consumeix de frisansa;
que las ninas de sos ulls
ne son los ulls de ma cara.
¡Ay mare! ¡Mareta meva!
déume prompte la senalla
que las amigas me esperañ
aquí dalt de la Font-santa.
Y com Deu, m' ha fet pobreta
y la petita de casa,
y l' amor truça á la porta
donantli á mon cor posada,
ne plegaré ab gran desfici
per las valls y barrancadas,
per la plana y per la serra
per tot lo sol avellanas,
donant mas trenas al vent,
á los ayres mas corrandas,
á las flors mas alegrías
y als petons del sol, ma cara.
Y si 'm rendeix la fatiga

l' amor me dará son ánima,
la mare de Deu sa ajuda,
y 'l meu ángel bó sas alas.
Y al acabarse la plega,
cuant torni de nou á casa,
*ab los diners que faré
compraré las arrecadas.*

II

Aixís diu la plegadora,
la plegadora aixís parla,
á sa mare, que la mima,
que la escolta y l' afalaga.
Es la nina un pom de flors
del poblet de Vilaplana,
la nina mes falaguera
de tota aquella encontrada.
Es la tendresa que vola,
joventud d' un cor que 's bada,
que te un sagrarí d' amor
ahont un altre amor s' amaga.
Es son bell rostre una poma,
meytat rosa, meytat blanca;
lo color de la puresa
unit á l' estel del auba.
Cuant ne riu sembla que porti
dintre del cor una llántia
que tot ella s' ilumina,
y es mes transparent sa cara.
Es un angelet que vola,
un aucell de Deu que canta,
que sas dolsos ilusíons
li serveixen de dos alas.
Es la nina que s' anyora
perque l' amor li fa falta;
lo primer brugit d' un cor
que d' un altre cor s' ampara,
una tendra plegadora
que un dia plegant vellanas
cullí al jardí de la vida
la flor d' amor benhaurada;
flor que va posá en son pit
com una reliquia santa,
que ab sas llágrima la rega,
que ab tot lo neguit la guarda;
y que morintse de pena,
suspirantne d' anyoransa,
com mes plora, mes la besa,
com mes lluita, mes li agrada.
Y correntne cap á Alforja
ab sas amiguetas canta,
ab sas amiguetas juga
y ab sas amiguetas salta.

III

Tota la vila d' Alforja
sembla que l' hajan robada;

deserts están los carrers
tancadas totas las casas;
mes la vida y la alegría
s' esten per terras y planas
'hont sota dels vellaners
va cantant la fadrinalla:
«Mare deixeu-mhi anar
á Alforja á plegá avellanas,
que treurém una cansó
pe 'ls fadrins de Riudecanyas.»
Ne semblan las plegadoras
las mitológicas fadas
que tenen per ulls, estrellas
y rosas de olor per galtas.
Y entre totas n' hi há una
que es la flor de la montanya,
l' alegría dels fadrins
que li fán de nit aubadas.
¡Pageseta de ullets negres
colomet de mel y nata
que l' amor no t' abandoni
que ell t' acullí baix sas alas!..
¡Mireu com plega y replega
y ab lo seu promés com canta!..
son poemas de tendresa
lo dols llums de sas miradas!
¡Escolteu com enrahonan
tot piu piu, sota las ramas!
—Lo dia que serás meva
ab tú entrará 'l cel á casa,
qué ets la gloria de mon pit
y 'l estel de ma esperansa.—
Y respon la plegadora
ab veu dolsa, enamorada:
—¡Y que te 'n guardo d' amor
en lo fons de la meva ánima!..—

IV.

La hermita de Sant Antoni
te un aygua tan fresca y clara
que torna la veu als muts
y fins als morts la paraula.
Y al entorn d' aquella hermita
de xiprers tota voltada,
¡las plegadoras com jogan!
¡las plegadoras com ballan!
Es lo dia del despido,
es l' adeu á la comarca,
es l' últim jorn de la plega,
l' adeu de cullir vellanas.
Aquí los ferrets s' escoltan,
allí tocan las guitarras,
allí se senten panderos
y per tot arreu corrandas.
Mes la tendre plegadora
portant buyda la senalla
y ple d' angoixa son pit

UN CAP DE ESTUDI, DIBUIX AL CARBÓ PER B. GALOFRE

y de tristesa son ánima,
 vestideta per la festa,
 pero groga, trista y flaca,
 com si fos una morteta
 que ja esperés la mortalla
 ab son promés cap al poble,
 cap al poble fa tornada,
 dihentne sos ulls:—; Estímam!
 ;No m' olvidis!—sas paraulas.
 Al ser á la creu del terme
 los dos nuvis fan parada,
 y al peu de la creu se juran

per sempre sas esposallas;
 sentne d' aquell dols afecte,
 de la unió de dos ánimas
 testimonis los aucells,
 la creu y 'l sol que s' amaga;
 y marxant vers distints pobles
 l' un al mont, l' altre á la plana,
 lo darrer suspir s' envían
 y las duas mans s' enllasan.
 Mes de sobte la nineta,
 al peu del camí se pára
 y fixant los ulls al poble

RETORN DE LA FIRA, GUADRO DE GALOFRE.

Propietat de D. Domingo Soberano.

aixís plora y aixís canta:
—¡Adeu, vileta de Alforja,
adeu vila benhaurada,
no tinguis por que t' olvidi
ni fadrina ni casada!

FRANCISCO GRAS Y ELIAS.

SECCIÓ MUSICAL

LO PIANO Y LO SEU ESTUDI (1)

Sols dos paraulas. Avans d' entrar en materia y á fi de no ferir la suceptibilitat de mos professors, suposantme potser desagahit del instrument, que desde ma infancia es mon inseparable company de glories y fatigas y al qual sols dech gratitut y llarchs ratos del mes pur plaher que l' art ha imprés en mon sí, dech consignar, que jo soch pianista y que fá molts anys que 'm dedico á la ensenyansa de tan honros com difícil instrument—sens deixar sovint de vigorisar mon esperit, ab la execució de las bellesas que enclouhen algunas de las obras dels grans autors clássichs.—

Per lo tan, no es lo meu propósit rebaixar en

lo mes mínim al piano, puig sas ventatjas sobre los demés instruments son regonegadas actualment per tots los artistas músichs, si bé 's pot dir, parlant d' aquest diví art, que 'l piano no es apte pera lo verdader *lligat*, ni pera las infinitas inflexions, *portamentos* y altres adornos de l' art, que donan al só vida y expressió. Empro hi ha notabilíssims pianistas qual mérit principal consisteix en los matissos variats y forsa de color que saben imprimir en los sóns, y 'l qual sols existeix com un dó en los privilegiats mestres que 'ls produeixen.

Además, entre aquestas y altrás moltras causas que deploro, dech senyalar com á mol principals, per una part lo que s' haja considerat al piano com á base de quant al art de la música fa referencia y per altre part, aquesta loca afició á las foscas complicacions, oblidant lo principal, qu' es la melodia: aquest amanerament de la expressió, per las rahons que ja vaix exposar en mon article anterior; aquesta desconsoladora *digitació* gimnástica y exageració ridícula, ja en los contrasts de colorits violents en extrém y del mes grosser y estrepitos *fort*, al mes alt grau de *dilució*; aquest balandreig del cap, que no sembla sino que vaigin á esclafarse 'l contra lo faristol ó 'l llibre que tingan davant, alsant las mans d' una manera exagerada y ab los

(1). Vegis lo primer article en lo número 2 plana 20 d' aquesta Ilustració.

ulls jirats al cel, en actitud d' inspirarshi, ó bé en una especie d' éxtasis, conmoguts y ensimismats. Pensan axís ab tals recursos alguns artistes trobar la verdadera expressió y sentiment, tan difícil d' obtindre en aquest instrument. Altres, introdueixen arreglos á son capritxo y gust, de mal efecte y per lo regular en los passatjes mes crítichs y delicats de la obra que axis pensan interpretar, cayent, al contrari, en la mes ridícula caricatura de la expressió musical.

No fa mol de temps vaig llegí en un periódich un *fait divers* copiat de una Il·lustració musical estrangera, en lo que's donava á coneixer lo fet ocorregut en lo saló concert d'una fàbrica de pianos, en los Estats-Units. Allí's presentá á donar un concert un pianista cubá, que corresponent á la classificació indicada mes amunt y que no sembla sino que cuan executan, pareix que tingan agullas saqueras á la cadira ó que estigan atacats d'afeccions nerviosas; lo concertista en cuestió tenia tots aquestos defectes ab tals extrems, que als moments d' haver comensat á tocar la primera pessa del programa, excitava lo riure del nombrós auditori, que havia atret la seva fama de pianista, en aquell saló grandíós. Mes un incident inesperat vingué á dar fi al concert, puig en un dels passatjes mes ruidosos de la obra, que executaba, y que tal vegada era á propòsit pera lluirhi mes las sevas habilitats gimnásticas, relliscá, ab tan mala sort, que caigué de cap al peu del piano, inflántseli un ull del cop y no poguent continuar lo concert.

ESTANISLAO MATEU.

¿PER QUÉ LA RIQUESA?

Soch rich; pero ¿qué 'n trech? si de cap mena
ne puch jo disfrutar;
si la mellor riquesa es la que 'm falta
pera poguer gosar!

Molts hi ha que sols jutjant á la lleugera
me creuhen molt ditxós,
sabent que tinch guardat dintre mas arcas
un caudal fabulós.

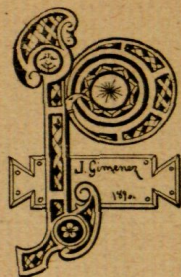
Lo tinch; es veritat; pero no vehuen
que ab ma riquesa, jo,
sols soch un miserable, perque 'm falta
sens dupte lo milló.

¿No compreneu encara 'l que 'm rosega
lo cor, y 'm te abatut?

¿Me sobra una riquesa per mi inútil
y 'm falta la salut!

S. FÀBREGAS Y CASANOVAS.

ESQUITJ DE NOVELA

I

PUIGDALLÁ era un poblet de mala mort y —dit siga de pas— continua sentho. No cal dir que sos habitants eran aixó ó alló, perque no 's diferenciavan en res dels habitants dels demés poblets de curt vehinat; y, coneguts los d' un d' aquets, coneguts tots. No obstant, seria una injusticia no fer menció dels dos que sobrepujavan als demés: lo senyor Rector y l' senyor Mestre, abdós personas de bellíssims prenas — com sos convehins — y d' una il·lustració tant vasta com basta era la d' aquets.

Aquellas dos respectables personalitats sumavan juntas noranta anys: sexanta sis, mossen Joseph, y vintiquatre, l' senyor Antonet — aixís anomenavan en lo poble al encarregat d'*espinsar loshi* las rucas del clatell. — Lo tracte d' un y altre era agradabilíssim, y aixó feya que meresquessin gran carinyo, no sols del remat de que eran pastors, sino també dels directors y demés empleats d' unas vehinas minas de.... lo que 's vulgui, que una companyia inglesa explotava ab gran éxit.

II

Un dia 'ls habitants de Puigdallá veigérense sorpresos pel gran espetech de cohets y las estruendosas explosions de barrinadas, que l' aire — gran conductor ¡y barato! — portava d' envers las minas.

¿Quí será? ¿qué deuen fer los *extranquis*? — se preguntavan los sorpresos habitants de Puigdallá. — Ben prompte 's va saber: celebravan la arribada d' un dels principals amos de las minas, que anava á visitarlas acompanyat de sa filla.

Després fou qüestió de preguntarse: ¿quina mena d' home es ell? ¿quina mena de noya es ella? Y no va tardar en saberse; ell, un senyor alt, prim y ab patillas blancas; ella, una noya com un sol, ab uns ulls blaus com lo cel.... quan no está núvol, y uns cabells rossos com lo sembrat pel Juny.

La curiositat no té límits, y després hi hagué ganas de saber com se deyan. Naturalment, també va saberse aviat: ell, Mister Petter Grey Book, y ella, Miss Mary; pero un sol dels habitants del poble sabia pronunciar aquells noms: aquest era 'l mestre, que coneixia algo la llengua de John Bull.

III

A mes de las minas, los viatjers també visitaren lo poble, essent molt obsequiats pel Se-

nyor Rector, lo Senyor Antonet y 'l senyor Alcalde. Ja 's pot suposar que qui figurava al *frente* de tot era 'l senyor Mestre — jove molt simpàtich, com li digué Mister Petter —. Miss Mary no li digué; pero pensava com son pare: sos ulls no 's cansaven de mirar al jove *Dómine* y 'l pobre Antonet experimentava una sensació desconeguda per ell: una especie d'alegria trista ó de tristesa alegre, com vulguin — y dispensin la aberració.

IV

Feya un mes que á Puigdal·lá no 's parlava ja de Mister Petter Grey Book y sa filla. No se 'n parlava; pero hi havia qui no 's treya al pare, del cap, y del cor, á la filla. ¡Pobre Antonet! Pochs dias després de la marxa, preguntá á un dels directors de las minas si tenia noticias dels viatjers, y sapigué que havian arribat sens novetat á Flytown, sa residència á Inglaterra.

— ¿Si 's deu recordar de mi? — pensava ab tristesa l'Antonet — ¡Ca! — li responía una veu interior — ¡Potser sí! — li contestava una altre veu de mes endins — y 'l dupte 'l consumía.

Va parlarne al senyor Rector, y aquest, després de dirli que no estranyava sa passió perque... la noya valia un *Perú... de lliuras esterlinas*, li aconsellá molta calma y donar temps al temps, que si Deu lo tenia destinat pera gendre de Mister Grey, tart ó aviat, Mister Grey seria son sogre.

L'Antonet, ab las bonas paraulas de Mossen Joseph, lográ calmar sa ansietat per alguns dias; pero, després rebrotá mes forta la passió que sentía per la ingleseta y....

V.

deixem lo desenllás á gust del lector. La cosa pot acabar be y pot acabar malament: poden morir d'anyorament ó d'amor, Miss Mary á Flytown y l'Antonet á Puigdal·lá; pot venir la primera y casarse ab lo segon, á Espanya; pot aquest emprendre 'l viatge y casarse ab aquella, á Inglaterra, y pot casarse Miss Mary ab qualsevol inglés, y l'Antonet.... ab la filla del Alcalde que fa temps li va al derrera.

¡Trihin!

P. ROIG BOQUÉ.

BIBLIOGRAFIA

CATALANISCHE TROUBADOURE DER GEGENWART VON Joahannes Fastenrath — Un vol. de LXXII págs. — Leipzig, Carl Reissner, 1890.

«La Renaixensa» y «La Il·lustració Catalana» han parlat ja de aquest llibre, qu' es una verdadera y com-

plerta antologia dels poetas del nostre renaixement literari, traduïts á la llengua alemana.

Los cants dels poetas alemans, nascuts al caliu del gran moviment patriòtich, que s' iniciá en las Universitats, cuan, després de la Revolució Francesa, l' estranger invadí aquells Estats, influiren en los poetas catalans, com influiren en los de tota la Europa. Fou aquell crit la contra revolució, lo retorn al sentiment nacional y l' abandono del classicisme. La musa patriòtica rebutjá tot lo estranger, depurá lo llenguatge, desenruná los tresors del gotích estil, buscá las tradicions de las primeras edats de cada rassa y creá lo romanticisme, que mes tart caigué en la exageració y l' amanerament.

També la Musa catalana despertá als cants dels antics trobadors; també vibrá lo patriòtich accient d' emancipació; també s' escorcollá lo gloriós passat y en tots los cors dels poetas s' aclamá á la «Patria» á la «Fé» y al «Amor.»

De la font que brollava á Alemania; d' aquell enardiment patriòtich iniciat per Klopstock y que, retorn del cosmopolitisme, inspirá á Göthe y feu escriure á Schiller son Guillem Tell; d' aquella generació de poetas—soldats, Kleist, Körner y Uhland, hi ha molts semblansas en los poetas del renaixement catalá, puig un mateix impuls los anima, un mateix foch los abrussa y un mateix ideal los inspira. Pero élls han fet una Patria gran y forta, respectada y temuda; s' ha realitzat lo seu somni, mentres los d' aquí esperan encara la hora de la justicia.

Los qui sentim intens amor pera Catalunya, los qui saborejém las produccions dels nostres poetas y apreciem lo valor de las sevas composicions, sentim batrens lo cor devant de la obra de D. Juan Fastenrath, puig nos causa legítim orgull y nos retorna, aquesta mostra d' estima y d' afecte d' un estranger, cuan solian despreciarnos los de casa mateix, que parlant altra llengua, tan nacional com la nostra, no feyan cas, ni donavan compte, tan sisquera, de las produccions literarias, escrites en catalá. Aquest, per nosaltres, es lo gran interés que desperta la obra; la demostració del apreci que mereix lo renaixement catalá fora de Catalunya, que dos obras han vingut á fer patent: la una la edició políglota de las poesias del inspirat y venerable «Gayter del Llobregat»; l' altre las traduccions de don Juan Fastenrath.

Una antologia es un recull de lo mes selecte, una tria en la diversitat de géneros y de autors, que dona á coneixer la fesomia general d' una literatura ó de una época literaria. No tenim á Catalunya cap llibre de tal naturalesa, pera l' us propi, perque no 's pot considerar com á tal, ni mereix tals honors, la obra del senyor Tubino, «Historia del renacimiento literario contemporáneo en Cataluña, Baleares y Valencia» feta mes per afany de güany que per carinyo. Tampoch ne coneixém cap de complerta en castellá, mentres totas las altres literaturas europeas ne tenen varias, referents á distints épocas del seu desenrotllo.

Per medi d' aquests reculls se pot abarcar d' una ullada tota la importancia, tota la riquesa de concepció y las tendencias del Renaixement catalá. Y baix aquest punt de vista lo llibre del senyor Fastenrath es complet.

Comensa ab una poesia del autor, dedicant lo llibre á la seva germana Anna Forstenheim, y una noticia histórica de la literatura catalana, y seguixen mes de doscentas poesias traduïdas en vers, degudas als principals poetas catalans: al devant de cada una anota l' autor una curta noticia del poeta.

ENTRE BASTIDORS, APUNTE Á LA PLOMA PER B. GALOFRE.

Entre aquestos, ne trobém quatre, fills de Reus: en Marian Fonts, en Joaquim M.ª Bartrina, D. Antoni de Botarull y D. Joseph Martí y Folguera. Prop de cinch centas planas forman aquest tomo, que com desco-neixém l' alemá no podém jutjar, pero las noticias que referent al mateix autor s' han publicat proban lo seu valor literari y la exactitut en la traducció.

Pera honrar al poeta, en los Jochs florals d' enguany nostre compatrici D. Joseph Martí y Folguera, que guanyá la flor natural, feu reyna de la festa á la senyora D.ª Lluisa Goldman de Fastenrath esposa de D. Joan Fastenrath, qui portat per l' amor que profesa á Catalunya feu ab ella un viatge, pera coneixer la nostra terra.

Mol te que agrahir la literatura catalana á D. Joan Fastenrath: rebi també la mes coral enhorabona per l' éxit que ha obtingut la seva publicació y permeti que 'l considerém com un fill de la mateixa Pàtria, que ab sos treballs y mérits s' ha guanyat lo dret de ciutadania y l' afecte y apreci de tots los bons catalans.

P.

APUNTES LOCALS

Poca cosa podém consignar referent á la vida artística y literaria de nostra localitat.

La notable revista «L' Aven» de Barcelona ha dedicat un estudi preciosissim de Rodríguez Alcántara á nostre amic lo pianista Senyor Vidiella, de qui pensém publicar en aquesta IL·LUSTRACIÓ també estensas notícias, aixís com d'altre pianista, resident en la Cort, lo

senyor Miralles, poch conegut de la generació actual.

Se pot donar per acabat lo edifici que l' acaudalat comerciant D. Joseph Boule ha fet construir en lo carrer de San Pere Alcántara. Es una de las construccions que per son caràcter grandíós, per sos primorosos detalls d' ornamentació y per la perfecció de talla y treball de la pedra, honran mes al arquitecte Sr. Borrás.

No hi ha pas dupte que dit senyor ha sapigut imprimir en las distintas obras que s' han portat á terme d' uns cuans anys en aquesta part, y que van canviant paulatinament l' aspecte pobre y mesquí de la antigua propietat urbana de Reus, un caràcter de riquesa y una perfecció de construcció que contrastan ab las obras realitzadas anteriorment. Si algunas vegadas l' excés d' imaginació y lo natural anhel de mostrar las sevas facultats ha fet que 'l Senyor Borrás donés proporcions tal volta excessivas á la ornamentació, en las últimas construccions per éll realitzadas s' hi nota un aven constant, major vigor en las líneas generals y mes sobrietat y armonía en los detalls, al mateix temps que la decoració té mes unitat y proporció.

Un paissatge dels voltants de Lleyda del Sr. P. Sabater es tot lo que aquet mes ha sigut exposat á casa 'l Sr. Sanromá. Aquet cuadro, encare que de grans dimensions y acertada entonació de color, peca en faltarhi detalls, en no transmetre ab la deguda seguretat lo natural, y en certa afectació al colocar lo clar y obscur, que en lloch d' aproximar lo als bons pintors, lo confront llastimosament ab un aficionat.